

Sfântul Filaret, Mitropolitul Moscovei

PREDICI ȘI CUVÂNTĂRI ALESE

Traducere din limba rusă
Radu Părpăuță

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului
TEOFAN
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

DOXOLOGIA
Iași, 2014

Volumul de față cuprinde o primă serie de patruzeci și trei de cuvântări și predici alese ale Sfântului Filaret, Mitropolitul Moscovei, traduse pentru prima dată în limba română. De același autor, Editura Doxologia pregătește un al doilea volum de cuvântări și un volum de scrisori, urmate de un volum de studii în care este analizată în detaliu moștenirea pe care Sfântul Mitropolit Filaret a lăsat-o creștinătății. Mulțumim și pe această cale Editurii Universității Sfântul Tihon din Moscova pentru acordarea dreptului de traducere și publicare.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

FILARET, mitropolit al Moscovei

Predici și cuvântări alese / Sfântul Filaret Mitropolitul Moscovei ;
trad. din lb. rusă de Radu Părpăută. - Iași : Doxologia, 2014
ISBN 978-606-666-342-7

I. Părpăută, Radu (trad.)

252:281.9

© Святитель Филарет (Дроздов), *Избранные Молитвословия*
Православный Свято Тихоновский Богословский институт, составление,
оформление, 2003.

© DOXOLOGIA, 2014

ISBN 978-606-666-342-7

Cuprins

1 (XV) Cuvânt la Vinerea Mare (1806).....	7
2 (XXV) Cuvânt la Nașterea Domnului (1812)	15
3 (V) Cuvânt la Vinerea Mare (1813)	23
4 (X) Cuvânt la a doua zi a sărbătoririi Nașterii lui Hristos (1814)	33
5 (XI) Cuvânt la Vinerea Mare (1816)	43
6 (XXXI) Cuvânt la Vinerea Mare (1817)	55
7 (XII) Cuvânt la Schimbarea la Față a Domnului (1820)	63
8 (XLIII) Cuvânt la intronizarea ca Mitropolit al Moscovei (1821).....	73
9 (XLIV) Cuvânt la ziua încoronării solemne și a ungerii sfinte pentru domnie a binecinstitorului Împărat Alexandr Pavlovici (1821)	83
10 (XLVI) Cuvânt la prăznuire Sfântului Arhanghel Mihail (1821)	91
11 (XLVII) Cuvânt la cele care depun jurământul de văduve caritabile (1821)	99
12 (XLVIII) Cuvânt la Nașterea lui Hristos (1821)	105
13 (LII) Cuvânt la praznicul Bunevestiri a Maicii Domnului (1822).....	113
14 (LV) Cuvânt la prăznuirea Sfântului Nicolae (1822)	121
15 (LVI) Cuvânt la prăznuirea Sfântului Mucenic Dimitrie Țareviciul (1822)	129
16 (LVII) Cuvânt la prăznuirea aflării moaștelor Sfântului Alexie (1822)	137
17 (LXIII) Cuvânt la ziua încoronării și mirungerii Alteței Sale, binecredinciosul Împărat Alexandr Pavlovici (1823).....	145
18 (LXVIII) Cuvânt la Înălțarea Domnului (1824)	153
19 (LXXI) Cuvânt la Nașterea lui Hristos (1824).....	161
20 (CI) Cuvânt la Bunavestire (1825)	167
21 (LXXIII) Cuvânt la Sfintele Paști (1825).....	173
22 (CII) Cuvânt la prăznuirea Sfântului Mucenic Dimitrie Țareviciul (1825)	181
23 (CVI) Cuvânt la ziua onomastică a Alteței Sale Imperiale, binecredinciosul Împărat Alexandr Pavlovici (1825).....	189

24 (CVII) Cuvânt la sfințirea bisericii Sfântului Alexie din satul Cerkizovo (1825).....	195
25 (CXVIII) Cuvânt la ziua nașterii binecinstitorului Împărat Nikolai Pavlovici (1826)	203
26 (CXXII) Cuvânt la ziua Cuviosului Nikon, egumen al Radonejului (1826).....	209
27 (CXXIII) Cuvânt la ziua onomasticii binecinstitorului Împărat Nikolai Pavlovici (1826)	217
28 (CXXIV) Cuvânt la Nașterea lui Hristos (1826)	225
29 (CXXVII) Cuvânt la Sfintele Paști (1827).....	231
30 (CXXXII) Cuvânt către Preasfințitul Evghenie al Tambovului, la hirotonirea acestuia (1829)	239
31 (CXCIV) Cuvânt la ziua de naștere a Alteței Sale, binecinstitorul Împărat Nikolai Pavlovici (1829)	243
32 (CXCVII) Cuvânt la ziua aflării moaștelor părintelui nostru Alexie, care este între Sfinți, făcător de minuni, mitropolit al Moscovei și al întregii Rusii. Cuvânt la aducerea moaștelor lui la Moscova (1830)	251
33 (CXXXVII) Cuvânt la prăznuirea Sfântului Prooroc Ilie (1830)	263
34 (CXXXIX) Cuvânt la sfințirea unei biserici și la aducerea de rugăciuni Domnului Dumnezeu pentru păzirea de boli nimicitoare (1830).....	269
35 Cuvânt la praznicul Bunevestiri a Preasfintei Născătoare de Dumnezeu (1831)	273
36 Cuvânt la praznicul Adormirii Preasfintei Născătoare de Dumnezeu (1831).....	279
37 (CXLVII) Cuvânt la sfințirea unei biserici la cimitir (1831).....	287
38 (CXLIX) Cuvânt la Adormirea Maicii Domnului (1832)	293
39 (CL) Cuvânt la onomastica Măriei Sale, moștenitorul tronului, Țareviciul Mare Cneaz Alexandr Nikolaevici (1832).....	301
40 (CLIII) Cuvânt la sfințirea unei biserici (1832).....	309
41 (CCIII) Cuvânt la sfințirea bisericii închinată Icoanei Maicii Domnului din Kazan, ce se află în domeniul statului (1833)	315
42 (CLVI) Cuvânt la ziua aflării moaștelor Cuviosului Serghie (1833).....	321
43 (CLXII) Cuvânt la ziua de naștere a Alteței sale imperiale, preacucernicul Împărat Nikolai Pavlovici (1834).....	329

1 (XV) Cuvânt la Vinerea Mare (1806)

[Săvârșitu-s-a! Prin Cruce, lumea nu cade în prăpastie.

Cartea facerii omului și cartea vieții lui Hristos.

Crucea dăruiește libertatea. Lumea Îl răstignește și astăzi pe Hristos.

Creștinii adevărați trebuie să se răstignească întru Hristos]

Săvârșitu-s-a! (In 19, 30) a strigat Iisus pe Cruce, și a strigat *cu glas mare*, ca să fie auzit de cei din ceruri, de cei de pe pământ și de cei din iad; cu un glas care a dat la o parte vâlul altarului, ca să arate caracterul trecător al umbrei legilor pământești; cu un glas care a cutremurat pământul și a străbătut calea spre inimile împietrite, ca să le pătrundă și – dacă aceasta este cu puțință Atotputerniciei – să înmoaie inima de piatră a poporului înrăit. Că *s-a învârtoșat inima poporului acestuia și cu urechile sale greu a auzit și ochii săi i-a închis, ca nu cumva să vadă cu ochii și urechile să audă și cu inima să înțeleagă și să se întoarcă la Mine și să-l vindec* (Is. 6, 10), se plânge Doctorul sufletelor și trupurilor.

O, Răstignite! Din depărtarea multor veacuri auzim strigătul Tău, vedem rănile Tale și tăișul durerii străbate inima noastră. *Săvârșitu-s-a!* Iar Răscumpărătorul este vândut, adevărul este osândit, sfințenia este batjocorită, Dumnezeu a *părăsit* pe Dumnezeu (Mt. 27, 46). *Săvârșitu-s-a!* Iar Binecuvântarea Israelului moare pe Pomul blestemului, moare Nădejdea popoarelor. *Săvârșitu-s-a!* Omul căzut cade iarăși și mai jos ca înainte – sinucigașul se face *ucigaș de Dumnezeu*. Cumplit! Pare-se că iadul scrâșnește de bucurie și vrăjmașul nostru cel semeț vrea să se încredințeze pe sine și să-i încredințeze pe părtașii săi că *totul s-a săvârșit, deci totul a pierit*.

O, Răstignite! Noi nu ne lăsăm ispitiți în privința Ta; noi și cu ucenicii Tăi propovăduim *pe Hristos, puterea lui Dumnezeu și înțelepciunea lui Dumnezeu* (Mt. 16, 16; I Cor. 1, 24); noi credem că *Tu ai cuvintele vieții cele veșnice* (In 6, 68). Tămăduiește prin cuvântul Tău rana sufletului străpuns de rănilile Tale și îngrădește în același timp gurile celor care spun neadevărul; învață-ne taina suferințelor Tale; dezvăluie-ne *ce măreață lucrare și pentru cine s-a săvârșit prin sfârșitul Tău?*

Creștini! El nu ne mai dă răspuns. El, *plecându-Și capul, Și-a dat duhul* (In 19, 30), parcă voind să ne lase să cugetăm la Crucea și Mormântul Lui.

Săvârșitu-s-a! Să nu credeți că Înțelepciunea care moare ne-a lăsat în necunoașterea semnelor tainice ale acestei Rostiri. Găsim o lămurire amplă, care începe *în cartea facerii omului și se încheie în cartea vieții lui Iisus*. Citirea acestor două mari cărți poate și trebuie să ne ocupe întreaga viață. Sunt suficiente doar câteva versete din fiecare, ca să ne limpezească.

Prima dintre cărți este asemenea hârtiei strânse sul a lui Iezechiel, *plângere, tânguire și jale era scris în ea* (Iez. 2, 10). Sau, mai bine zis, acest sul cumplit este o singură foaie. Situația firească a seminției lui Adam include nu numai *plângerea*, ci și *deznădejdea*, nu numai *tânguirea*, ci și *cruzimea*, nu numai *jalea*, ci și *pieirea*. *Răutatea oamenilor s-a mărit* (Fc. 6, 5), după aceasta urmează numaidecât o avalanșă de rău, care se răspândește de la idei în toate faptele, mistuie toate înzestrările omului. Și în exterior omul nu produce nimic, în afară de pustiire. În acest ocean turbat, nefericitul își pierde adesea însăși simțirea desăvârșirii pierdute. Necăpătând fericirea materială, el va lua iluziile și închipuirile înșelătoare drept fericire. *Sunt bogat și m-am îmbogățit* – spune el, deși natura, legea și conștiința îl dau în vileag: *Tu ești cel ticălos și vrednic de plâns, și sărac și orb și gol* (Apoc. 3, 17). Să scurtăm hârtia scrisă la nesfârșit, pe care nu puteți să nu o cunoașteți, când scriem fiecare soarta în ea cu lacrimi și sânge. Să se zămislească în fărădelege, să se

nască în păcat, să trăiască cu spaima morții, să moară în spaima de viață – *iată cartea neamului lui Adam* (Fc. 5, 1).

Poate oare dreptul Dumnezeu să-Și arunce privirea lipsită de mânie asupra celui nelegiuit în fiecare clipă? Poate oare bunul Creator să dea dovadă de un dezinteres rece față de o faptură care trăiește în mizerie? Dreptatea trezește tunete de răzbu-nare, bunătatea reține mâna gata să lovească. Mila vrea să dea celui aflat în suferință paharul mântuirii, fiul cel lipsit de simțire al pierzaniei nu rabdă nici să i se amintească de tămă-duirea bolii lui crunte. Dacă nemărginita Înțelepciune nu ar fi cunoscut mijloacele să pună de acord aceste învrăjbiri de nepătruns, care distrug armonia creaturilor și legătura lor cu Creatorul acestora, dacă nu ar fi știut să împace pe Dumnezeu cu Dumnezeu și după aceea pe Dumnezeu cu omul, atunci nu s-ar fi zis niciodată: *Să facem om* (Fc. 1, 26). În planul facerii lumii trebuia să apară *facerea din nou* a nimicniciei morale, a omului.

Să deschidem cealaltă carte și să citim despre un eveni-ment minunat al acestei înlănțuiri de evenimente. *Cartea nea-mului lui Iisus Hristos* (Mt. 1, 1). El este Fiul lui Dumnezeu, *strălucirea slavei și chipul ființei Lui* (Evr. 1, 3); El este Fiul Omului, *S-a făcut părtaș sângelui și trupului* (Evr. 2, 14). El este Dumnezeu, ca să aibă puterea să ia asupra Sa neputințele omenești; El este om, ca să facă pe oameni *părtași dumnezeieștii firi* (II Pt. 1, 4); El este fiul lui *Adam*, ca să fie al doilea Adam pentru noii fii ai lui Dumnezeu; al lui *Avraam*, pentru ca, după chipul lui Isaac, să se înfățișeze ca jertfa cea mai curată și desăvârșită a Domnului; al lui David, ca să moștenească și să refacă împărăția harului. În sfârșit, El este iubirea veșnică, Care S-a pogorât ca să unească pe muritorii înstrăinați de ea prin păcat, mulțumind Dreptei Judecăți Cerești pentru aceștia.

Însăși nașterea lui Hristos ne arată moartea Lui. Și ce lumină mare se întinde deasupra Crucii, dacă o privim din acest punct de vedere! Această titulatură, care cuprinde vina nevinovatului, acești slujitori ai unor legi răzbu-nătoare, această

14 (LV) Cuvânt la prăznuirea Sfântului Nicolae (1822)

[Sfântul Nicolae a fost apărătorul credinței.

Ce înseamnă râvna întru credință.

Spre ce trebuie să îndreptăm râvna noastră]

*Aduceți-vă aminte de mai-marii voștri,
care v-au grăit vouă cuvântul lui Dumnezeu;
priviți cu luare aminte cum și-au încheiat
viața și urmați-le credința. (Evr. 13, 7)*

Așa scrie Apostolul Pavel către evrei, altfel spus către cei din poporul evreu trecuți la creștinism și, de bună seamă, către cei care locuiau în Iudeea. De aceea, se poate presupune că mai-marii pe care-i avea în gând erau apostolii Iacov, fratele lui Ioan, și Iacov, fratele Domnului. Primul dintre aceștia a murit de sabia ridicată de Irod asupra Bisericii, iar al doilea a avut de suferit din partea marelui preot Ana al Iudeei și a clicii acestuia. Normal că fiii Bisericii aminteau cu amărăciune pierderea atât de nefericită a atâtor mari călăuzitori. Apostolul îndreaptă și înalță această stare de spirit, povățuind să se pomenească sfârșitul acestor cucernici călăuzitori nu cu mâhnire, ci cu venerație, nu spre plângere, ci spre urmarea lor: *Aduceți-vă aminte de mai-marii voștri, care v-au grăit vouă cuvântul lui Dumnezeu; priviți cu luare aminte cum și-au încheiat viața și urmați-le credința.*

Întrucât apostolii spuneau ceea ce le era dat de Duhul Sfânt, fiii Bisericii primeau îndrumările lor ca legi și înfăptuiau cuvântul lor. De aici și obișnuința de a-i pomeni cu venerație pe mai-marii creștini plecați la Domnul. Când aceștia nu mai povățuiesc deja cu cuvântul, povățuiesc cu pilda lor.

Unii călăuzitori au luminat cu cuvântul înțelepciunii, alții cu alte daruri duhovnicești în folosul Bisericii. Călăuzitorul pomenit astăzi – Sfântul Nicolae, s-a remarcat cu precădere printr-o credință puternică și prin râvnă întru credință.

Pomeniți-l în așa fel încât prin aceasta să dați învățătură și să urmați *râvna* lui *întru credință*.

Râvna este un foc duhovnicesc. Cum înțelepciunea luminează în minte, cum iubirea încălzește inima, tot așa râvna, o lucrare laolaltă a acestor două puteri, înflăcărează toată ființa în care se află. Ea săvârșește în ființă o lucrare încordată. Tot ceea ce poate supune îndreaptă cu tărie spre țelul ei: curăță ceea ce este cu puțință să fie curățat, desparte cele amestecate, nimicește necurăția și stricăciunea, alungă și împrăstie cele potrivnice. Astfel descrie apostolul râvna lui Dumnezeu Însuși, când o numește *râvna focului care va mistui pe cei potrivnici* (Evr. 10, 27).

Întru acest chip, râvna omului pentru credință este cea însușire și stare a duhului, după care omul cu dorință înflăcărată și cu osteneală se străduiește să păstreze credința adevărată, pe care a cunoscut-o și a iubit-o, să o răspândească la ceilalți, să o curețe de adaosurile eresurilor, de ispite, de vrăjmașii ei, să o despovăreze și să o îndrepte sau să o ducă până la neputința de a i se face vreun rău.

Râvna întru credință este *foamea și setea de adevăr în credință*, care, pe cât capătă credința dreaptă, pe atât se împlinește și fericește. Iar când nu capătă credință adevărată sau o vede slăbită de nepăsarea falșilor creștini, șovăielnică de dezbinări, împresurată de necazuri, atunci *mistuie* (In 2, 17) pe însuși râvnitorul. Solomon, zugrăvind această putere de foc sau mistuitoare a râvnei, spune: *Ca iadul de grozavă este râvna* (Cânt. 8, 6). Râvna nu este asemănată cu iadul pentru că ea ar vrea să doboare pe cineva în iad, căci așa ceva nu poate să fie din partea râvnei, fiindcă în ea este iubire. Râvna este asemănată cu iadul pentru că, văzând fapăturile iubite ale lui Dumnezeu pe calea spre iad și închipuindu-și cu compătimire pieirea viitoare, ea simte în sine iadul lor; sau

pentru că ea, plămădită cu o iubire de asemenea măsură, este gata să împartă chiar și soarta iadului cu cei față de care este plină de grijă, ca să ușureze această soartă pentru ei și prin primejdia ei să-i scoată din primejdie. Astfel, Apostolul Pavel, fiind plin de râvnă față de israeliți, a fost îndemnat să spună *cu râvnă lui Dumnezeu că ar fi dorit să fie el însuși anatema de la Hristos pentru frații săi* (Rom. 9, 3), adică pentru ca ei să creadă în Hristos.

După această pildă și după altele asemenea, unii cred poate că această râvnă sfântă nu este îndatorirea de totdeauna și comună, ci un dar trimis de sus prin har pentru puțini, în anumite cazuri deosebite, când primejdii neobișnuite ale credinței necesită stăruințe ieșite din comun pentru păzirea și întărirea ei. Nu ne referim aici la cei care au pierdut interesul pentru credință în așa măsură încât nu îndeplinesc nici îndatoririle ei obișnuite, la care sunt toți chemați. Cum să cauți râvna întru credință la cei la care nu se poate găsi însăși credința în fapte? Nu sunt oare dintre aceia care cinstesc credința, o doresc și se străduiesc să îndeplinească îndatoririle ei, în măsura în care le cunosc, dar la care nu vei găsi râvna nici în enumerarea posturilor ocupate, nici în lista virtuților? Nu cred ei oare că noi nu avem nevoie de râvna lui Pavel, odată ce nu am fost însemnați să luptăm cu îndârjirea iudeilor, nici de râvna lui Moise, Finees sau Ilie, odată ce nu trăim printre păcătoșii păgânismului?

Firește, nu e dat oricui să fie Moise sau Finees, Ilie sau Pavel, când Moise la vremea lui nu putea fi Finees, nici Finees – Moise. Dar, dacă Moise într-un caz, iar Finees în alt caz au salvat întregul popor al lui Dumnezeu prin râvna lor, nu ar fi mai bine să fi fost mai mulți astfel de râvnitori? Iar din aceasta se vede deja că, dacă râvna sfântă nu este o îndatorire necesară, ea este cel puțin o virtute dorită.

Dar să cercetăm mai cu atenție. Oare nu găsim râvnă și între îndatoririle noastre necesare? Ce îndatoriri pot fi mai necesare și mai universale decât cele zece porunci, pe care

21 (LXXIII) Cuvânt la Sfintele Paști (1825)

[Divino-umanitatea lui Hristos este cheia lui David, care deschide toate ușile. Prin ea se deschide raiul. Prin ea se deschide mintea. Necredința în Cel Înviat închide mintea în întuneric]

*Hristos a înviat!
Atunci le-a deschis mintea. (Lc. 24, 45)*

Câte sfinte lăcașuri se descuie, câte uși se dau la o parte astăzi doar cu *cheia lui David* (Apoc. 3, 7), doar prin lucrarea acesteia!

Într-o casă se fortifică și se încuie ușile, ca să nu fie lăsați să intre furii sau ca să-i oprească pe zănaticii din casă. La fel se întâmplă și în casa lui Dumnezeu. Când lucrătorul și păzitorul raiului lui Dumnezeu a furat roade din pomul cunoașterii, atunci a fost izgonit, raiul i-a fost închis și la intrare a fost pusă o strajă preaputernică cu o sabie de foc vâlvâietoare. În afară de aceasta, întrucât osânditul trebuia pedepsit, pentru că și după alungarea din rai în neamul său a continuat să stăpânească duhul fărădelegii și răzvrătirii, el și urmașii lui, unii după alții, au fost conduși prin poarta morții în temnița în care au fost închiși nu pentru câteva zile, ci în veci. De aici se vede de la sine și cât de îngădită și încuiată a fost însăși casa Domnului din cauza nevrednicului locuitor al acesteia, adică a fost închis cerul, la care trebuia să meargă prin grădina Edenului.

În sfârșit, Fiul Unul Născut al Stăpânitorului Casei Cerești, din milostivirea Lui și din iubirea Lui de oameni, a venit să-i slobozească pe cei întemnițați și să-i întoarcă pe cei alungați. *Cheia lui David*, care descuie toate ușile, este divino-umanitatea lui Iisus Hristos, prin care atât Dumnezeirea pătrunde în toate stările umanității, cât și umanitatea intră înăuntrul Dumnezeirii.

Lucrarea acestei chei, care deschide totul, este Învierea lui Hristos. Cu ea se deschide temnița și se slobozesc cei închiși; se deschide raiul și se primesc cei alungați; se deschide cerul și sunt așteptați cei aleși. Ce am spus acum pentru urechile voastre, Biserica vă dezvăluie și pentru ochii voștri, arătându-vă aici, pe toată durata prezentei sărbătoriri, ușile deschise la Tronul sfintelor taine dumnezeiești.

Să luăm seama și la ușa pe care o deschide aceeași cheie a lui David și la aceeași vreme, o ușă poate mică, dar care duce la marea bogăție a lui Dumnezeu. *Atunci le-a deschis mintea*, scrie Sfântul Evanghelist. Atunci Domnul a deschis mintea apostolilor. Când? Atunci când a înviat, li S-a arătat, a arătat rănilile Sale în fața lor, când a întărit credința lor în Învierea Lui. *Atunci le-a deschis mintea ca să priceapă Scripturile. Și le-a spus că așa este scris și așa trebuie să pătimească Hristos și așa să învieze din morți a treia zi. Și să se propovăduiască în numele Său pocăința spre iertarea păcatelor la toate neamurile, începând de la Ierusalim (Lc. 24, 45-47).* Se deschide mintea fiecăruia care ascultă aceasta, ca să primească adevărul important care li se dezvăluie, că Învierea lui Hristos și credința în această Înviere deschid mintea omenească întemnițată către înțelegerea adevărată a lucrurilor mântuitoare ale cunoașterii.

Cu adevărat, ce devreme a început Iisus să propovăduiască și să spună: *Pocăiți-vă, căci s-a apropiat Împărăția cerurilor (Mt. 4, 17)!* Iar apostolii au fost primii care au început să asculte această propovăduire. Și ei cât de devreme au fost trimiși cu aceeași propovăduire: *Și mergând, propovăduiți, zicând: S-a apropiat Împărăția cerurilor (Mt. 10, 7)!* Și cât de mult timp au ascultat ei propovăduirea despre pocăință și despre Împărăția lui Dumnezeu și ei înșiși au propovăduit despre aceasta! Dar mintea lor era încă închisă? Aproape de necrezut, totuși, după cuvântul Domnului, este adevărat. Nu mai înainte, ci la Învierea Sa, *atunci le-a deschis mintea ca să priceapă Scripturile*, iar acum, fiindcă înțelegeau, *le-a*

spus: să se propovăduiască în numele Său pocăința spre iertarea păcatelor. Până atunci ei ștuseră pocăința ca faptă, acum înțeleg mai adânc pocăința în numele lui Iisus, ca duh și putere a faptei sfinte. Ei știau pocăința mai mult ca nevoie și trebuință, acum o înțeleg mai desăvârșit ca rod și răsplată, iertare a păcatelor. Puteau să propovăduiască apropierea Împărăției cerești, acum pot să mărturisească arătarea ei adevărată înaintea lor și în ei însăși.

De asemenea, cât de devreme, cât de des și cât de amănunțit a profetit Domnul apostolilor Pătımirea și Învierea Sa! Uneori a îmbrăcat această profecie în pilde, ca atunci, bunăoară, când a spus iudeilor: *Dărâmați templul acesta și în trei zile îl voi ridica* (In 2, 19). În urma acestor vorbe, ei s-au gândit la templu: *Iar El vorbea despre templul trupului Său* (In 2, 21). De fapt, și pilda era câteodată la fel de lămurită ca și cuvântul simplu, de exemplu: Precum a fost Iona în pântecul chitului trei zile și trei nopți, așa va fi și Fiul Omului în inima pământului trei zile și trei nopți (Mt. 12, 40). Dar aceasta nu era îndeajuns. Astfel a spus El apostolilor de multe ori despre aceasta: fără pildă, clar, deslușit, în amănunt. De exemplu: *Iată, ne suim la Ierusalim și se vor împlini toate cele scrise prin proroci despre Fiul Omului. Căci va fi dat păgânilor și va fi batjocorit și va fi ocărât și scuipat. Și, după ce Îl vor biciui, Îl vor ucide; iar a treia zi va învia.* Se poate oare spune mai limpede? Se poate oare să nu se înțeleagă aceasta? Spuneți, este oare cu putință să nu se înțeleagă aceasta? Sfântul Evanghelist a prevăzut această îndoială și încredințează de aceea cu deosebită încordare, că nu au înțeles cu adevărat. *Și ei, spune el, adică apostolii, n-au înțeles nimic din acestea, căci cuvântul acesta era ascuns pentru ei și nu înțelegeau cele spuse* (Lc. 18, 31-34). Alt Evanghelist povestește că odată, auzind de la Domnul despre Învierea Lui, apostolii s-au încurcat într-atât de pilda ce părea de nedezlegat, că s-au oprit și au discutat în contradictoriu despre semnul acesteia. *Iar ei au ținut cuvântul, întrebându-se între ei: Ce înseamnă a învia din morți?* (Mc. 9, 10). Așadar, nu înainte, ci la Învierea Domnului, atunci le-a deschis mintea ca să

priceapă Scripturile. Și le-a spus că așa este scris și așa trebuie să pătimească Hristos și așa să învieze din morți a treia zi (Lc. 24, 45-46).

Mă tem că, în ciuda unor mărturii evanghelice atât de clare, starea atât de închisă a minții IOR apostoli înainte de Învierea lui Hristos și luminarea atât de neașteptată a înțelegerii numai la vederea cu ochii lor a lui Hristos cel Înviat va fi pentru unii lucru ascuns, de neînțeles. O, dacă Domnul ne-ar fi deschis și nouă mintea! Să ne spună ceva limpede și să auzim ceva călăuzitor! Cum s-ar deschide mintea de lumina lui Hristos cel Înviat și de credința în El!

Cuvântul lui Dumnezeu numește mintea – ochi, înțelegerea – vedere, nevederea – orbire, ca, de pildă, în această rostire a Domnului: *Spre judecată am venit în lumea aceasta, ca cei care nu văd să vadă, iar cei care văd să fie orbi (In 9, 39).* Se știe că venirea lui Hristos în lume nu a făcut pe nimeni orb cu ochii, dar mulți s-au dovedit în timpul acesta orbi cu mintea. Să urmărim deci cele arătate de cuvântul lui Dumnezeu în starea și lucrarea minții prin mijlocirea stării și lucrării ochiului. Ochiul vede lucrurile în parte după însușirea lucrurilor înseși, ca, de pildă, vede lumina luminoasă; în parte după chipul structurii lui și după starea lui deosebită, ca, de pildă, ochiul orbului, deschis puțin câte puțin, *vede mai întâi oamenii, ca niște copaci umblând (Mc. 8, 24),* iar după vindecarea completă, vede totul clar; în parte după lucrarea mijlocitoare între cel care vede și lucrurile văzute de lumină, ca, de pildă, unul vede lucrurile la lumina lunii sau stelelor, iar altul la lumina soarelui. În mod asemănător, ochiul duhovnicesc vede obiectele spirituale sau, și altfel spus, mintea le înțelege în parte după însușirea obiectelor înseși, astfel *cele nevăzute ale Lui se văd de la facerea lumii* cu mintea (Rom. 1, 20); în parte după chipul structurii sale lăuntrice și după starea sa deosebită, astfel mintea de prunc vede lucrurile mai sensibil, mai la suprafață, în cea mai mare parte fără legătură și ordine în noțiuni, iar mintea cultivată vede mai puțin sensibil, se adâncește mai mult în obiecte și dezvăluie între ele legătura

28 (CXXIV) Cuvânt la Nașterea lui Hristos (1826)

[Despre deșertarea Fiului lui Dumnezeu. În cumplită neștire,
Cuvântul mântuitor al lui Dumnezeu coboară pe pământul pieritor.
Să învățăm smerenia de la Hristos]

*Gândul acesta să fie în voi care era și în Hristos Iisus,
Care, Dumnezeu fiind în chip, n-a socotit o știrbire a fi
El întocmai cu Dumnezeu, ci S-a deșertat pe Sine, chip
de rob luând, făcându-Se asemenea oamenilor, și la
înfățișare aflându-Se ca un om. (Filip. 2, 5-7)*

Dacă, după cuvântul lui Solomon, este vreme pentru orice îndeletnicire de sub cer (Eccl. 3, 1), atunci nu este oare timpul să cugetăm împreună cu Apostolul la minunata deșertare de sine a măritului Dumnezeu și Mântuitor al nostru Iisus Hristos, când Îl vedem pe El micșorându-Se până la măsura vârstei prunciei, umilindu-Se chiar până la ieslea vitelor?

Oamenii, împătimiți de măreția pământească, s-au lăsat ispitiți deseori de deșertarea lui Iisus Hristos. Dar când prin experiența multor veacuri s-a aflat că Dumnezeu L-a preînălțat; că, într-adevăr, întru numele lui Iisus tot genunchiul se pleacă, al celor cerești și al celor pământești și al celor de dedesubt (Filip. 2, 9-10), căci, de la zilele Învierii și Înălțării Lui, mii de martori au văzut cum puterile cerești împlineau cu umilință poruncile Lui; cum, dimpotrivă, puterile iadului au fost răsturnate de numele Lui în hău, însă milioane de pământenii își găsesc fericirea în supunerea la numele Său; după toate acestea și înaintea oamenilor care s-au adunat, astăzi, ca să se închine numelui Lui, ne putem elibera de truda de a apăra și îndreptați deșertarea Lui,

și nimic nu ne împiedică să privim scăderea Lui cu aceeași evlavie ca și mărirea lui.

O, cum S-a deșertat pe Sine Fiul lui Dumnezeu în Întruparea Lui! Micșorarea aceasta trebuie să fie cu atât mai uimitoare pentru noi, cu cât este într-o concordanță oarecum opusă cu preamărirea inițială a omului însuși. Căci, nu fără intenție, cuvântul lui Dumnezeu folosește pentru exprimarea acestor opoziții una și aceeași expresie: *Chipul și asemănarea. Să facem om*, spune Dumnezeu Creatorul, *după chipul și după asemănarea Noastră* (Fc. 1, 26). Și Apostolul spune despre Întruparea Fiului lui Dumnezeu: *chip de rob luând, făcându-Se asemenea oamenilor, și la înfățișare aflându-Se ca un om* (Filip. 2, 7). Ca să arate înfățișare de rob, altui stăpân nu îi trebuie mult ca să se micșoreze pe sine. Dar când Măritul și Preaînaltul Domn, Care dăruiește și robilor Săi chip de stăpânitor, este El Însuși în chip și asemănare de rob, adică în starea de robie deplină și de adâncă umilință, care este proprie robiei, atunci nu te poți uita la o asemenea golire cu totul deosebită a măririi fără sentimentul ieșit din comun al uimirii, care ajunge până la umilință sau până la înfricoșare. În acest chip S-a deșertat pe Sine Fiul lui Dumnezeu în Întruparea Lui.

Dar cât încă S-a umilit El în împrejurările nașterii Sale pământești! A trebuit să aleagă poporul în care să se nască, iar El a ales dintre toate popoarele pământului pe cel mai mic, care nu avea propria cârmuire, care fusese înrobitor de multe ori și era aproape de o nouă înrobire, care fusese cândva blagoslovit, dar aproape că a fost prigonit. Trebuia să aleagă un oraș, iar El a ales Betleemul, atât de mărunț, încât nici Proorocul, care L-a binevenit, nu-și poate ascunde o dojană în privința Lui și nu găsește drept mijloc de a-L preamări decât prin numele lui Iisus cel micșorat¹⁴, născut în acest oraș. *Și tu, Betleeme Efrata, deși ești mic între miile lui Iuda, din tine va ieși Stăpânitor peste Israel, iar obârșia Lui este dintru început, din zilele veșniciei. Pentru aceasta îi va lăsa până în vremea când aceea ce trebuie să nască va*

naște. Atunci rămășița fraților săi se va întoarce la fiii lui Israel (Mih. 5, 1-2). A trebuit să aleagă mama și, ca să ascundă până la un timp de necredincioși Taina Întrupării, a trebuit să alătore acesteia cu legăturile legii, iar nu ale trupului, și un tată închipuit. Și, iată, au fost aleși, deși erau urmași împărătești, ca să se făptuiască făgăduința și proorocirea, însă unul era doar un tâmplar, iar cealaltă o biată fecioară orfană. Și mai ce? Dacă Domnul S-ar fi născut în casa mică a lui Iosif, proprie sau închiriată, și Maria L-ar fi așezat într-un leagăn sărac, chipul robului însușit de El poate că nu ar fi avut trăsăturile care să-L contureze, căci se putea găsi casă de rob mai mică decât a lui Iosif și leagăn mai sărăcăcios decât al Mariei. Ce născocoște atunci Cel Nemărginit, Care caută o golire nemărginită? Prin forțele ascunse ale Providenței este pus în mișcare duhul lui Augustus, prin duhul lui Augustus este pusă în mișcare toată lumea, adică întreg Imperiul Roman sau cel puțin toată Iudeea, pentru că, în urma deplasării generale a poporului pe motivul recensământului popular, Iosif nu trebuia nici să rămână în propria-i casă din Nazaret, nici să găsească una de închiriat în Betleem, când a venit vremea să Se nască Domnul adevărat al lumii. În acest fel, Cel care S-a micșorat pe Sine până la vârsta noului-născut Se umilește pe Sine până la iesle în loc de leagăn. L-a culcat în iesle, căci nu mai era loc de găzduire pentru ei (Lc. 2, 7).

Dacă ne vom așterne privirile mai departe, de la Domnul, Care Se deșartă pe Sine, până la întinderea lumii, în care și pentru care El Se micșorează pe Sine, minunea golirii ne va arăta noi și uluitoare feluri. Aici îmi vine în minte tabloul coborârii Cuvântului lui Dumnezeu din ceruri în pământul Egiptului, așa cum este conturat de autorul cărții Înțelepciunii. *Pe când lina tăcere stăpânea peste toate și noaptea cu repede ei curgere ajunsese la calea jumătate, Cuvântul Tău cel atotputernic a purces din înaltul*

¹⁴ Termenul „micșorat” din această cuvântare se referă la chenoza Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Am folosit, cu același sens, termenii: golit, scăzut, deșertat [n. tr.].